

סנהדרין סז

עניין: אין עוד מלבדו

רמב"ם פ"א מהלכות עבודת כוכבים

מכשפה לא תחיה: מן דבריה האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן. ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן. שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוונותיהם ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו'. כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה. אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן. ומפני זה אמרה תורה כשהזהירה על כל אל־ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך:

[דפוס 124567]

ביאור הגר"א יו"ד סי' קעט ס"ק יג

אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו, שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא והוא נמשך אחר הפלוסופיא הארורה ולכן כתב שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר. אבל כבר הכו אותו על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמרא על פי שמות וכשפים, ואמרו למה נקרא שמן כשפים וכו' והתורה העידה ויהיו לתנינים וכו' וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר. והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן, וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם, אלא כל הדברים הם כפשטן אלא שיש בהם פנימיות, לא פנימיות של בעלי הפלוסופיא שזורקין אותו לאשפה שהם חצוניות, אלא של בעלי האמת.

נפש החיים שער ג' פ"ב

זהו שמביא שם הש"ס ע"ז עובד דהיה אחת דכוות קא מהדרא למשקל עפרא מחזא כרע' דר' חנינא אחר לה שקלי לא מסחייע' מילחך אין עוד מלבדו כחיז' ופרך וסא"י למה נקרא שמן כשפים שמכחייעין פמליא של מעלה. שאני ר"ח דנפיש וכו' ודאי שלא היה מחזיק עמנו ר' חנינא דנפיש וכו' ל"כ מחזיקו ומעשיו הטובים המרובים עד שבעצורם היה סמוך לכו שלא ישלש בו פעולה כשפים. אבל הענין כמ"ל כיון שבאמת אין בכחות המרכבם טמאה שום כח מעלמם חליה. אלא שהוא יחז' קבע כח למעלה מכחות פכעי הטובים ומלות כדי שעל ידי זה יהא זיכולתם לעשות פעולות אף גם לשנות סדרי פכעי המלות. ובלתי יחז' הם אשם וסא"י ולכן גם ר"ח לא שבחם על זכות קדושת תורתו ומעשיו המרובים. רק שידע ושיער בנפשו שזאת האמונה קבועה בלבו לאמיתיה שאין עוד מלבדו יחז' שום כח כלל. והדיוק עמנו בקדושת מחשבתו לבעל הכחות כולם אדון יחיד המלא כל עלמין ואין כאן שום שליטה ומליאות כח אחר כלל. לכן היה נכון לכו בטוח בזה שלא ישלטו עליו פעולות הכשפים הנמשכים מכחות המרכבם טמאה. ז"ש לא מסחייע' מילחך אין עוד מלבדו כחיז' :

ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורלוות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל. כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלקים האמתי ואין עוד מלבדו יחז' שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדות הפשוט יחז' ש. ומבטל בלבו ביעול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורטון בעולם. ומשפד ומדבק עוסק מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה. כן יספיק הוא יחז' בידו שממילא יחצטלו מעליו כל הכחות והרטוטים שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל. (*) הגדה

נחותי ימא – שיעורי הגר"מ שפירא מאמר ג' (ח"א)

ומחומר הקושיה אולי יש ליישב דברי הרמב"ם דודאי הסכים לדברים אלה הם מציאות ממש, מציאות אמת בעולם השקר. אבל כוונת הרמב"ם היא דמי שחי במציאות אמת ורואה את העולם כפי שהוא באמת, בראיית אמת, אצלו כל הדברים האלה הם בטלים ומבוטלים.

דוגמא לדבר מצינו בגמ' (חולין דף ז:) "היה איתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא, אמר לה אי מסתייעת זילי עבידי, אין עוד מלבדו כתיב". וכמתבאר בנפש החיים (שער ג' פרק יב) שאצל רבי חנינא בן דוסא העולם הוא מקום של אין עוד מלבדו, זו המציאות, ומי שחי בצורה זו כל המציאויות של כישוף הם דמיון בלבד.

נמצא דודאי שמי שחי במציאות של שקר אצלו הכישוף באמת קיים, וע"ז קאי כל הגמרות. אבל כוונת הרמב"ם שאין ראוי לבעלי החכמה לחיות במציאות כזו, אלא צריכים לחיות במציאות של אמת, ובמציאות של אמת אין קיום לכישוף.